

***Zapisnici sjednica Srijemske županije. Knj. 2: 1760.-1766.* Dobrica, Ladislav; Posedi, Ivana (ur.). Vukovar : Državni arhiv u Vukovaru ; Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 2015. XXV, 561 str.**

Godine 2015. objavljena je druga knjiga transkripata zapisnika sjednica Srijemske županije, nastavljajući niz započet prethodne godine. To je ujedno deveta knjiga u seriji *Gradivo za povijest Vukovarsko-srijemske županije*. Uredili su ju Ladislav Dobrica i Ivana Posedi, a u njoj se nalaze transkripti zapisnika županijskih skupština Srijemske županije, počevši sjednicom od 1. ožujka 1760. godine i završavajući sjednicom od 30. studenog 1766. godine. U to je vrijeme Srijemska županija bila već uhodano tijelo civilne uprave, koje je uspostavljeno 1745. odlukom carice i kraljice Marije Terezije. Tijekom razdoblja od 1760. do 1766. godine Srijemskom su županijom upravljala dva velika župana – njezin prvi župan nakon uspostavljanja Marko Aleksandar Pejačević i Franjo Balaša od Gyarmátha, koji je u službu stupio nakon Pejačevićeve smrti 1762. godine.

Kao i njezina prethodnica, i ova knjiga donosi reprodukciju u boji zemljovida Srijemske županije iz 1890. godine, tumač mjera koje su se koristile sredinom 18. stoljeća, te indeks imena, mjesta i odabranih pojmova. Također donosi i sažetak o ustroju i radu Srijemske županije u promatranom razdoblju na hrvatskom, engleskom i njemačkom jeziku. Ladislav Dobrica priložio je predgovor u kojem iznosi nekoliko najzanimljivijih događaja koji su tijekom promatranog razdoblja utjecali na život Srijemske županije. Među njima su utjecaj Sedmogodišnjeg rata (1756. – 1763.) na rečenu županiju, koji se očitovao u raznim županijskim odredbama o novačenju vojnika i mjerama za financiranje rata, te odluke o uvođenju preventivnih mjera prilikom epidemije kuge u zapadnim područjima obližnjeg Osmanskog Carstva od 1762. do 1765. godine. Autor navodi i nekoliko događaja od lokalnog značenja, poput ustoličenja drugog srijemskog velikog župana Franje Balaše i osnivanja škole u Rumi. Ivana Posedi u svojem je tekstu „Način transkripcije zapisnika sjednica Srijemske županije“

objasnila postupke prepisivača prilikom transkripcije dokumenata te je također ukratko opisala izgled i ustroj izvornika. Prilikom transkripcije, prepisivači su tekstu dodali suvremenu interpunkciju i način pisanja velikih i malih slova, kako bi tekst bio razumljiviji čitateljima. Ostavili su slučajne pogreške nastale prilikom pisanja izvornika, uz naznaku *sic*, ali su ispravili neke od pogrešaka koje bismo prije mogli nazvati idiosinkrazijama kancelarijske latinske grafije kakva se u to vrijeme koristila, poput korištenja slova *y* za „i“ ili *ii* na kraju riječi i slično. Također su razriješili bilježničke kratice. Priloženi su tekstovi opremljeni reprodukcijama odabranih izvornih dokumenata u crno-bijeloj tehnici.

Transkripciju latinskih rukopisa izvršili su Ladislav Dobrica, Ivana Posedi i pokojni Stjepan Sršan. Kao i u izvornom rukopisu, i u ovoj su knjizi numerirane samo točke dnevnog reda, kontinuirano kroz sve sjednice zabilježene u knjizi zapisnika. Primjerice, sjednica od 13. siječnja 1761. počinje 1500., a završava 1509. točkom dnevnog reda, te sljedeća sjednica počinje 1510. točkom. Na početku transkripcije zapisnika svake od sjednica navedeno je mjesto i datum njezina održavanja, kao i o tome je li riječ o Velikoj ili Maloj županijskoj skupštini. Uz svaku od točaka dnevnog reda prepisivači donose kratak regist na hrvatskom jeziku, što čini sadržaje zapisnika pojedinih sjednica preglednijima, jer su ponekad sadržavali više desetaka točaka dnevnog reda. Ukupno je obuhvaćeno 53 sjednica, koje su održavane uglavnom u Iloku, Vukovaru i Rumi, a u tri slučaja i na drugim mjestima, odnosno na posjedima Berkasovo i Novi Vukovar.

U ovom izdanju nalazi se posljednji dio prve knjige izvornih zapisnika sjednica Srijemske županije, koja je većim dijelom objavljena u prethodnom izdanju iste serije (*Zapisnici sjednica Srijemske županije. Knj. 1: 1745.-1759.*) i manji dio druge knjige. Prva knjiga završava sjednicom od 21. prosinca 1764., a druga počinje sjednicom od 24. siječnja 1765. godine. Uslijed toga, u ovom su izdanju točke dnevnog reda numerirane počevši od broja 1406, jer se na tom mjestu nastavlja s transkripcijom prve knjige izvornih zapisnika. Ta numeracija teče do broja 2245 na 316. stranici. Na sljedećoj stranici počinje transkripcija druge knjige izvornih zapisnika, te počinje brojem 1 i nastavlja se do broja 390. Iz priloženog je očito da je prepisana vrlo velika količina izvorne građe, kao i to da je tijekom razdoblja 1760. – 1766. srijemska županijska skupština obradila gotovo jednaku količinu poslova kao i tijekom prethodnih 15 godina.

Na sjednicama Velike županijske skupštine sastajali su se svi staleži i redovi županije, te su odlučivali o svim županijskim poslovima, a na Maloj samo županijsko poglavarstvo i pojedini plemići, koji su odlučivali samo o hitnim poslovima. Na skupštinama su se obično čitale zapovijedi viših upravnih tijela, poput Slavonskog zdravstvenog povjerenstva, Vrhovnog vojnog zapovjedništva, Ugarskog namjesničkog vijeća i same kraljice Marije Terezije. Zadatak skupštine bio je da se pobrine za provođenje tih zapovijedi te je ona u skladu s time donosila odredbe. Primjerice, prilikom poduzimanja mjera protiv kuge 1462. godine provedena je odluka o uspostavljanju sanitarnog kordona. Također su zanimljive kraljevske zapovijedi o postupanju s

poslanicima koji su putovali u i iz susjednog Osmanskog Carstva, ili o novačenju vojnika, poput odredbe iz 1760. godine kojom se propisuje minimalna visina novaka. U ovakvim primjerima očituju se načini komuniciranja viših upravnih tijela Habsburške Monarhije s upravom „na terenu“ sredinom 18. stoljeća, kao i načini provođenja njihovih odluka na lokalnoj razini. Pred skupštinom su također čitane razne obavijesti, poput pisma novog srijemskog biskupa kojim obavještava o svojem postavljanju, ili kraljevskih obavijesti o proglašenju pojedinih stanovnika županije plemićima. Također su čitane molbe i zahtjevi manjih lokalnih zajednica i pojedinaca, vojnih jedinica i susjednih županija. U izvorne zapisnike nisu uključene pune transkripcije tih dokumenata, nego njihovi skraćeni prikazi. Donošene su i odluke o osnivanju manjih povjerenstava radi istraživanja pojedinih slučajeva ili provođenja odredbi.

Ova zbirka izvora bit će svakako korisna istraživačima ranonovovjekovne povijesti istočne Slavonije i Srijema. Međutim, ona donosi i mnoštvo podataka relevantnih za političku povijest, povijest institucija i društvenih struktura te povijest svakodnevice. Bit će zanimljiva istraživačima većih, „makrohistorijskih“ tema, poput već spomenutog Sedmogodišnjeg rata ili epidemije kuge 1760-ih godina. Ovim primjerima mogli bismo dodati temu odnosa između Habsburške Monarhije i Osmanskog Carstva, jer je lokalna, županijska vlast imala provesti mnoge odredbe koje su se izravno ticale suživota tih dvaju carstava, koja su tijekom razdoblja obuhvaćenog ovom zbirkom bila u miru, te su nastojala održavati mirnodopske odnose. Uz ranije spomenuti primjer o odnosu prema poslanicima, spomenimo i da je, primjerice, 1765. županijska vlast dobila zadatak da uhvati razbojnike koji su opljačkali neke osmanske trgovce. Također, u ovom se izdanju mogu pronaći brojni podaci koji objašnjavaju i ilustriraju ustroj županija u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu, kao i strukturu tadašnje Vojne krajine i njihov odnos s civilnim vlastima. Međutim, koristit će i pri istraživanju manjih, „mikrohistorijskih“ tema, poput života pojedinih plemića Srijemske županije ili lokalnih vojnih zapovjednika, sve do razine pojedinih događaja koji ilustriraju svakodnevnu stvarnost manjih, lokalnih zajednica sredinom 18. stoljeća.

Tomislav Matić